

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Розглянуті питання правового забезпечення розвитку інноваційного потенціалу. Встановлено, що ефективність інноваційної діяльності безпосередньо залежить від певного інноваційного потенціалу, який за структурою є системою взаємопов'язаних чинників і ресурсів, що спрямовані на реалізацію цієї діяльності. Визначено, що для забезпечення належного рівню інноваційного потенціалу потрібно створення ефективної інноваційної інфраструктури, спрямування державної політики на використання інтелектуальних ресурсів із метою розвитку високотехнологічних виробництв та удосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку економіки.

Ключові слова: державна інноваційна політика, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, ефективність інноваційної діяльності.

Постановка проблеми. Ефективна інноваційна діяльність можлива тільки у разі використання відповідними суб'єктами всього арсеналу інноваційних ресурсів. За цих обставин питання щодо використання інноваційного потенціалу набувають більшої актуальності, особливо в умовах потреби щодо активізації інноваційної діяльності, як виклику глобальної економіки.

Метою даного дослідження є аналіз правового регулювання формування та розвитку інноваційного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питань використання та розвитку інноваційного потенціалу присвячені роботи багатьох науковців, таких як М. Бондарчук, М. Войнаренко, В. Гришко, В. Захарченко, О. Овечкіна, В. Стадник, О. Арєф'єва, В. Вітлінський, Н. Гончарова, В. Мединський та інші. Втім, в наукових дослідженнях не існує єдиної думки до визначення поняття «інноваційний потенціал» та його структури.

Виклад основного матеріалу. Згідно із нормами статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» [1] головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції. Одним з основних принципів державної інноваційної політики є створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та ін-

новаційного потенціалу, втім, вищезазначеним нормативно-правовим актом не регламентовано поняття та структуру інноваційного потенціалу. Також вказаний Закон закріплює завдання щодо здійснення нормативно-правового забезпечення у сфері інновацій, забезпечення розвитку інноваційного потенціалу України та національної інноваційної системи за Міністерством освіти і науки України, яке має статус центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій.

Згідно з нормами підпунктів 23, 38 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 [2] Міністерство освіти і науки України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує розвиток наукового і науково-технічного потенціалу, в тому числі у сфері генетично-інженерної діяльності, розробляє критерії безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності в замкнених системах, розробляє та вдосконалює систему контролю за дотриманням правил безпеки генетично-інженерної діяльності. Водночас вказане положення не має чіткого закріплення завдань (повноважень) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій щодо забезпечення розвитку інноваційного потенціалу України.

Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р зазначає, що розвиток інноваційно-

го потенціалу є засобом забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі. Таким чином, вказана Стратегія визначає основну мету розвитку інноваційного потенціалу, підкреслюючи його визначальну роль. Також цією Стратегією зроблений висновок за результатами проведеного порівняльного аналізу стану інноваційної системи України відносно світового рівня щодо високого освітнього та наукового потенціалів. При цьому констатується поступова деградація інноваційного потенціалу. Так, за даними Держстату, кількість дослідників в Україні стрімко скорочується (із 133744 осіб у 2010 році до 59392 у 2017 році), наукоємність валового внутрішнього продукту (витрати на наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки за всіма джерелами у відсотках до валового внутрішнього продукту) у 2017 році становила лише 0,45 відсотка, динаміка кількості підприємств, що займаються інноваціями, негативна (у 2017 році відбулося скорочення кількості підприємств промисловості, що провадили інноваційну діяльність, на 9 відсотків порівняно з 2016 роком до 16,2 відсотка всіх промислових підприємств), хоча окремі приклади інноваційного підприємництва та високих технологій, що успішно розвиваються, у нашій економіці є. Інвестиції у нематеріальні активи протягом останніх 15 років становили близько 2-4 відсотки всіх капітальних інвестицій, а частка видів діяльності, що відносяться до високотехнологічних (із сукупною інтенсивністю витрат на дослідження і розробки у співвідношенні до валової доданої вартості - 13,6 і більше) і середньотехнологічних (із сукупною інтенсивністю витрат на дослідження і розробки у співвідношенні до валової доданої вартості - 3,2-13,5), в обсязі реалізованої промислової продукції у 2017 році становила 11,3 відсотка [3].

Для поліпшення вказаного стану пропонується сприяння розвитку видів діяльності з високою наукоємністю та створення з боку держави сприятливих умов для розвитку виробництва інтелектуальних продуктів, включаючи можливість їх комерціалізації як в Україні, так і у інших країнах.

Тобто, розвиток інноваційного потенціалу є ключовим фактором економічного зростання, з врахуванням першочергового завдання щодо підтримки наукових досліджень (які є однією з основ інноваційного потенціалу) та створення ефективної інфраструктури, яка сприятиме комерціалізації результатів інноваційної діяльності.

Слід визначити, що до інноваційного потенціалу підприємства входять такі складові: науково-дослідний потенціал, техніко-технологічний потенціал (оці-

нюється стан обладнання, визначається рівень механізації та автоматизації виробництва), кадровий потенціал, фінансовий потенціал (оцінюється забезпеченість власними фінансовими засобами, можливість залучення позикових коштів, бюджетних коштів), організаційно-структурний потенціал (оцінюється експериментальна база, наявність досвіду, забезпеченість підприємства спеціалізованими підрозділами тощо). Для успішної реалізації інноваційного потенціалу необхідні всі ці складові [4]. При чому, нині існує кілька варіантів структури інноваційного потенціалу, які часто суперечать один одному та чітко не встановлено склад інноваційного потенціалу й не виявлено чіткої межі між поняттями — економічний потенціал та — інноваційний потенціал підприємства, проте, при визначенні поняття та змісту інноваційного потенціалу варто враховувати, що він не еквівалентний ні за величиною, ні за масштабом економічному потенціалу підприємства [5].

Слід погодитись, що інноваційний потенціал являє собою системну сукупність організаційно-управлінського і ресурсного блоку та блоку інноваційної культури, що мають бути за певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного клімату спрямовані на ефективну реалізацію інноваційної діяльності підприємства, метою якої є задоволення нових потреб як самого підприємства, так і суспільства в цілому [6, с. 16].

Основним важелем розвитку економіки країни є нарощування її інноваційного потенціалу, на це має бути спрямована загальнодержавна політика, покликана об'єднувати освіту, науку, виробництво, споживання, фінансову систему, вона має бути орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів з метою розвитку високотехнологічних виробництв, на створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності, упровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури, ринку інновацій та технологій [7, с. 114].

Таким чином, поняття «інноваційний потенціал» є одним із основних понять категорійного апарату дослідження інноваційної діяльності, але в сучасній юридичній та економічній літературі та чинному національному законодавстві відсутнє чітке визначення його поняття, структури та відповідних повноважень певних державних органів щодо забезпечення його розвитку.

Висновки. Враховуючи вище досліджені питання, слід визначити, що ефективність інноваційної діяльності безпосередньо залежить від певного інноваційного потенціалу, який за структурою є системою взаємопов'язаних чинників і ресурсів, що спрямовані на реалізацію цієї діяльності. Тому, для забезпе-

чення належного рівню інноваційного потенціалу насамперед потрібно: створення ефективної інноваційної інфраструктури (яка сприятиме комерціалізації результатів інноваційної діяльності); спрямування державної політики на використання інтелектуаль-

них ресурсів з метою розвитку високотехнологічних виробництв та на створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності; удосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>.
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
4. Бойко І. М. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і структура. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/20.pdf>.
5. Глушенкова А. А. Структура інноваційного потенціалу підприємств сфери телекомунікацій та інформатизації. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. № 4 (18). С. 100-106.
6. Єрмошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Л. М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств: монографія. Київ: Національна академія управління, 2010. 236 с.
7. Романчик Т. В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України. *Бізнесінформ*. 2014. № 5. С. 111–115. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/25542/3/2014_Romanchyk_Analiz_stanu.pdf.

REFERENCES

1. Pro innovatsiynu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> [in Ukrainian].
2. Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.10.2014 r. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku: zatv. Rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.07.2019 r. № 526-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
4. Boiko I. M. (2018). Innovatsiinyi potentsial pidpriemstva: sutnist i struktura. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/20.pdf> [in Ukrainian].
5. Hlushenkova A. A. (2016). Struktura innovatsiinoho potentsialu pidpriemstv sfery telekomunikatsii ta informatyzatsii. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes – Economy. Management. Business*, 4 (18), 100-106 [in Ukrainian].
6. Yermoshenko M. M., Hanushchak-Yefimenko L. M. (2010). Mekhanizm rozvytku innovatsiinoho potentsialu klasteroobiednanykh pidpriemstv. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia [in Ukrainian].
7. Romanchyk T. V. (2014). Analiz stanu innovatsiinoi aktyvnosti ekonomiky Ukrainy. *Biznesinform – Businessinform*, 5, 111–115. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/25542/3/2014_Romanchyk_Analiz_stanu.pdf [in Ukrainian].

ПОДРЕЗ-РЯПОЛОВА ИРИНА

научный сотрудник НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА

Рассмотрены вопросы правового регулирования формирования и развития инновационного потенциала. Установлено, эффективность инновационной деятельности напрямую зависит от определенного инновационного потенциала, который по своей структуре представляет собой систему взаимосвязанных факторов и ресурсов, направленных на реализацию данной деятельности. Определено, что для обеспечения надлежащего инновационного потенциала требуется создание эффективной инновационной инфраструктуры, направленность государ-

ственной политики на использование интеллектуальных ресурсов в целях развития высокотехнологичных производств и модернизация нормативно-правового обеспечения инновационного развития экономики.

Ключевые слова: государственная инновационная политика, инновационная деятельность, инновационный потенциал, эффективность инновационной деятельности.

PODREZ – RIAPOLOVA IRYNA

researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

LEGAL BASIS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL

Problem setting. Effective innovation is possible only if the relevant subjects use the entire arsenal of innovation resources. At the same time, the issues of using the innovation potential are becoming increasingly important, especially in the context of the need to intensify innovation as a challenge to the global economy.

Analysis of recent researches and publications. The work of many scientists, such as M. Bondarchuk, M. Voynarenko, V. Grishko, V. Zakharchenko, O. Ovechkina, V. Stadnyk, O. Arefieva, V. Vitlinsky, N. Goncharova, V. Medinsky and others.

Article's main body. One of the main principles of the state innovation policy is the creation of conditions for the preservation, development and use of domestic scientific, technical and innovative potential.

Innovation potential is a key factor in economic growth, taking into account the priority of supporting research (which is one of the foundations of innovation potential) and creating an effective infrastructure that will facilitate the commercialization of innovation results.

The concept of innovation potential is one of the key concepts of the categorical apparatus of innovation research and is a key factor of economic growth, but in modern legal and economic literature and current national legislation there is no clear definition of its concept, structure and powers of certain government agencies to ensure its development.

Conclusions and prospects for the development. The effectiveness of innovation directly depends on a certain innovation potential, which in its structure is a system of interrelated factors and resources that ensure effective innovation. Therefore, to ensure the appropriate level of formation and development of innovation potential, first of all it is necessary to: create an effective innovation infrastructure that will promote the commercialization of innovation results; directing the state policy on the use of intellectual resources in order to develop high-tech industries and create favorable conditions for the intensification of innovation; improving the regulatory and legal support of innovative economic development.

Keywords: state innovation policy, innovation activity, innovation potential, efficiency of innovation activity.

Подрез-Ряполова І. В. Правові засади формування та розвитку інноваційного потенціалу. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2021. № 1 (16). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Podrez-Riapolova16.pdf>.